

Četrto mnenje o Sloveniji – sprejeto 21. junija 2017

Povzetek

Slovenija skladno s svojim ustavnim in pravnim okvirom italijanski in madžarski narodni manjšini zagotavlja visoko raven varstva. Osebe, ki pripadajo tem manjšinam, na etnično mešanih območjih še naprej uživajo številne individualne pravice pa tudi določeno stopnjo neodvisnosti in kolektivnih pravic, ki jih uveljavljajo v samoupravnih skupnostih. Te pravice so zavarovane ne glede na število oseb, ki pripadajo manjšini, in veljajo za celotno prebivalstvo, ki živi na etnično mešanih območjih.

Kljub temu pa izvajanje tega pravnega okvira ni popolnoma zadovoljivo; na primer: lokalna uporaba jezika na javnih mestih in kakovost izobrazbe, ki se ponuja v jezikih manjšin, se ne spoštujeta v celoti. Tudi osebe, ki pripadajo romski skupnosti, imajo dostop do posebnih pravic, določenih v Zakonu o romski skupnosti iz leta 2007; ker organi oblasti te zakonodaje ne izvajajo zadovoljivo in ker je ne uspejo spremeniti, pa je uspešno uživanje teh pravic ovirano.

S političnega vidika je Slovenija sprejela celovite ukrepe za Rome in pri tem dosegla nekaj napredka, zlasti na področju izobraževanja ter v povezavi z legalizacijo nekaterih romskih naselij in zagotavljanjem osnovnih storitev znotraj njih, čeprav počasi. Poleg tega se del romske skupnosti v jugovzhodnem delu države zaradi varnosti pravice do posesti in neprimernih življenjskih razmer v neuradnih naseljih, v katerih ni dostopa do osnovne infrastrukture, še naprej srečuje z resnimi ovirami pri dostopu do temeljnih človekovih pravic. Pri reševanju tega dolgoročnega in resnega položaja ne pomaga niti nepripravljenost nekaterih lokalnih organov za sodelovanje skupaj z odporom osrednjih organov do posredovanja. Nekaj podpore na področjih kulture, medijev, jezika in izobraževanja imajo pripadniki »albanske, bošnjaške, črnogorske, hrvaške, makedonske in srbske narodnosti« nekdanje Jugoslavije¹, ki se običajno navajajo kot nove narodne skupnosti, pa tudi nemško govoreče etnične skupnosti, vključno s kočevskimi Nemci, znanimi tudi kot Gottscheer. Kljub temu pa te skupnosti menijo, da sprejeti ukrepi niso zadostni.

1. februar 2011 (Uradni list, št. 7/2011), dostopno na <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2011-01-0210/deklaracija-republike-slovenije-o-polo-zaju-narodnih-skupnosti-pripadnikov-narodov-nekdanje-sfrj-v-republiki-sloveniji-depnns>

V zadnjem času sta se razširila sovražni govor in nestrpno razpravljanje, zlasti v medmrežju, kar je deloma posledica burnih odzivov v povezavi z mednarodnimi dogodki, kot so migracijski tokovi po zahodnem Balkanu v letu 2015. Tudi Romi so še vedno tarča sovražnega govora, čeprav v bolj prefinjenih oblikah kot v preteklosti, in občasno tudi druge manjšine. Javne pobude in pobude civilne družbe so prispevale k prepoznavanju primerov sovražnega govora ter na splošno k njegovi obravnavi na javnih razpravah. Kazenske določbe v povezavi s sovražnim govorom in kaznivimi dejanji zaradi sovraštva, vključno s spletnimi prekrški, pa se redko izvajajo in le redki primeri se preganjajo. Izdelani so nekateri ukrepi za spodbujanje ozaveščenosti manjšin in medkulturnega dialoga na področju izobraževanja ter prek medijev in kulture, vendar pa v splošnem kaže, da ne zadostujejo za zagotavljanje, da bi večinsko prebivalstvo v celoti cenilo raznolikost slovenske družbe. Pospešiti bi bilo treba prizadevanja in pobude za spodbujanje ozaveščenosti o raznolikosti vseh narodnih manjšin ter za njeno priznavanje in spoštovanje; enako velja tudi za »izbrisane«, da se spodbudi bolj vključujoča družba, v kateri se spoštuje raznolikost.

Priporočila za takojšnje ukrepanje

- > Pospešiti prizadevanja za zagotovitev varnosti pravice do posesti za Rome, ki živijo v neuradnih naseljih, z legalizacijo teh naselij, kjer je to mogoče, in z zagotavljanjem ustreznih življenjskih razmer ter učinkovitega dostopa do osnovnih storitev in infrastrukture; v veljavnem pravnem okviru spremljati, kako občine v tem smislu izpolnjujejo svoje obveznosti; hitro sprejeti potrebne spremembe Zakona o romski skupnosti iz leta 2007, da se izboljša dostop oseb, ki pripadajo tej manjšini, do pravic.
- > Okrepiti prizadevanja za boj proti širjenju sovražnega govora, zlasti v družbenih medijih, s hitrim in z dejavnim obsojanjem rasno naperjenega sovražnega govora v javnosti; okrepiti odziv kazenskopravnega sistema ob kaznivih dejanjih zaradi sovraštva, tako da se zagotovi, da se rasistični vzgib za storitev kaznivega dejanja pri izreku kazni za vsa kazniva dejanja ustrezno upošteva kot oteževalna okoliščina; zagotoviti uspešno preiskovanje in ustrezno preganjanje ter kaznovanje storilcev; izboljšati javno ozaveščenost o dostopnih pravnih sredstvih ter okrepiti usposabljanje policije, javnih tožilcev in sodnikov na področju uporabe zakonov.
- > Izboljšati enakost dostopa do izobraževanja za vse romske otroke, zlasti s čimprejšnjo vključitvijo predšolske vzgoje romskih otrok v splošni sistem vzgoje in izobraževanja; povečati število romskih pomočnikov in njihovo raven kvalifikacij; preoblikovati »inkubatorje« v romskih naseljih v večnamenske centre skupnosti.

Kazalo

I. GLAVNE UGOTOVITVE	4
PROCES SPREMLJANJA	4
SPLOŠNI PREGLED TRENUTNIH RAZMER	4
PRESOJA SPREJETIH UKREPOV ZA IZVAJANJE PRIPOROČIL ZA TAKOJŠNJE UKREPANJE	5
PRESOJA SPREJETIH UKREPOV ZA IZVAJANJE DODATNIH PRIPOROČIL	6

II. UGOTOVITVE PO POSAMEZNIH ČLENIH.....	8
3. ČLEN OKVIRNE KONVENCIJE.....	8
4. ČLEN OKVIRNE KONVENCIJE.....	10
5. ČLEN OKVIRNE KONVENCIJE.....	16
6. ČLEN OKVIRNE KONVENCIJE.....	18
9. ČLEN OKVIRNE KONVENCIJE.....	23
10. ČLEN OKVIRNE KONVENCIJE.....	24
12. ČLEN OKVIRNE KONVENCIJE.....	25
14. ČLEN OKVIRNE KONVENCIJE.....	28
15. ČLEN OKVIRNE KONVENCIJE.....	29
17. IN 18. ČLEN OKVIRNE KONVENCIJE	32
III. SKLEPNE PRIPOMBE	34
PRIPOROČILA ZA TAKOJŠNJE UKREPANJE.....	34
DODATNA PRIPOROČILA	34

I. Glavne ugotovitve Proces spremljanja

1. To mnenje iz četrte faze spremljanja izvajanja Okvirne konvencije v Sloveniji je bilo sprejeto skladno s prvim odstavkom 26. člena Okvirne konvencije in Pravilom 23 Resolucije (97) 10 Odbora ministrov. Ugotovitve temeljijo na podatkih iz Četrtega državnega poročila, ki so ga organi oblasti predložili 6. januarja 2017, drugih pisnih virov in na podatkih, ki jih je Svetovalni odbor med obiskom v Ljubljani, naseljih občin Grosuplje in Ribnica ter v Lendavi od 10. do 13. aprila 2017 prejel od vladnih in nevladnih virov.

2. Čeprav Četrto državno poročilo vsebuje obsežne in dragocene informacije, pa Svetovalni odbor obžaluje, da je bilo predloženo z dveipolletno zamudo in da med njegovo pripravo niso bila izvedena posvetovanja s predstavniki narodnih manjšin ter civilne družbe. Svetovalni odbor meni tudi, da bi bilo treba pripravo državnega poročila uporabiti kot priložnost za neposredno in celovito razpravo s predstavniki narodnih manjšin o različnih vprašanjih, povezanih z njimi. Svetovalni odbor pozdravlja sodelovalni pristop in izraža svojo hvaležnost za pomoč pred obiskom države, med njim in po njem. Mnenje iz tretje faze spremljanja je bilo objavljeno in prevedeno v slovenski jezik; organiziran je bil nadaljevalni seminar. Svetovalni odbor ceni tudi dejstvo, da sta bila v slovenski jezik prevedena tudi tretji in četrti tematski komentar.

Splošni pregled trenutnih razmer

3. Slovenija skladno s svojim ustavnim in pravnim okvirom narodnim manjšinam še naprej zagotavlja visoko raven varstva. Italijanska in madžarska narodna manjšina še naprej uživata visoko stopnjo neodvisnosti in kolektivnih pravic, ki se uveljavljajo v samoupravnih skupnostih, ter številne individualne pravice, do večine katerih lahko dostopajo znotraj posameznih območij v teh etnično mešanih območjih; pravice manjšin so zaščitene ne glede na število oseb, ki pripadajo neki manjšini, in se zaradi zaščite raznolikosti teh območij uporabljajo za celotno prebivalstvo. Narodne manjšine na splošno ne oporekajo temu okviru, vendar pa po njihovem mnenju pri njegovem izvajanju v praksi obstajajo vrzeli, na primer pri uporabi jezika na lokalnih javnih mestih in kakovosti izobraževanja v jezikih manjšin. Zaradi upadanja števila oseb, ki pripadajo manjšinam, in njihovega staranja ter zaradi zmanjšane količine sredstev se srečuje tudi z izzivi trajnosti. ... Skupnosti se še naprej srečujejo z resnimi ovirami pri dostopu do temeljnih človekovih pravic. Za ta položaj so značilne neprimerne življenjske razmere v nekaterih naseljih jugovzhodnega dela države, v katerih je dostop do temeljnih pravic in infrastrukture pomanjkljiv. Neodvisni organi, civilna družba in predstavniki manjšin ter v nekaterih primerih celo organi oblasti menijo, da je bilo doseženega nekaj napredka v povezavi z vključujočimi politikami do Romov, vendar pa je ta proces počasen. Nepripravljenost sodelovanja nekaterih lokalnih organov je izpostavljena kot vir vztrajne diskriminacije proti Romom, zlasti glede zagotavljanja dolgoročnih rešitev za enako dolgoročna nerešena vprašanja, kot so legalizacija romskih naselij in zagotavljanje osnovnih storitev takim naseljem ter tudi enak dostop do izobraževanja romskih otrok. Po drugi strani pa se zdi, da osrednji organi niso pripravljeni posredovati tako, da bi učinkovito dosegli rezultate, s čimer upočasnjujejo proces določanja primernih rešitev in prispevajo k ohranjanju dozdajšnjega stanja.

Kljub ozaveščenosti organov oblasti o potrebi po spremembi Zakona o romski skupnosti iz leta 2007 so bili do zdaj izvedeni redki poskusi, da bi se to izpeljalo.

5. Pripadniki »albanske, bošnjaške, črnogorske, hrvaške, makedonske in srbske narodnosti«, ki se običajno navajajo kot nove narodne skupnosti², imajo nekaj podpore na področjih kulture, medijev in jezikovnega izobraževanja. Kljub temu menijo, da zaradi tega, ker niso uradno priznani kot narodne manjšine, ne morejo v celoti uveljavljati svojih pravic. Zdi se, da se pri dialogu z osebami, ki pripadajo novim narodnim skupnostim, zavračajo s ključnimi zadevami, namesto da bi se gradilo na naprednem dostopu do pravic posameznikov, katerih cilja sta ohranjanje in spodbujanje identitet in kulture oseb, ki pripadajo tem skupinam. Nemško govoreča narodna skupnost³, vključno s kočevskimi Nemci, ki so znani tudi kot Gottscheer⁴, prav tako prejema nekaj finančne podpore na področjih kulture, medijev in jezikovnega izobraževanja.

6. Nazadnje pa bi imel obstoječi institucionalni okvir za varstvo človekovih pravic na splošno korist od okrepitve pristojnosti na področju človekovih pravic na določenem ministrstvu in od krepitve zmogljivosti v obstoječih ustanovah (kot so Urad za narodne manjšine, Zagovornik načela enakosti in Urad varuha človekovih pravic), da se izboljša oblikovanje politik na področju izvajanja pravic narodnih manjšin in drugih skupnosti, ter tudi vzpostavitev nacionalne ustanove za varstvo človekovih pravic skladno s pariškimi načeli.

Presoja sprejetih ukrepov za izvajanje priporočil za takojšnje ukrepanje

7. Leta 2016 je bila zaradi okrepitve varstva in odprave pomanjkljivosti prejšnje zakonodaje, zlasti glede neučinkovitosti mehanizma zaščite v njej, spremenjena protidiskriminacijska zakonodaja (Zakon o varstvu pred diskriminacijo). Vloga in neodvisnost Zagovornika načela enakosti sta se okrepili z novo organizacijsko strukturo, novimi pristojnostmi, s popravljenim postopkom imenovanja in z dodeljevanjem dodatnih sredstev. Zagovornik je dobil preiskovalne pristojnosti in pristojnost izdajanja odločb, ki nalagajo odpravo diskriminacije in sprejetje ukrepov. Uspešnost novega mandata zagovornika pa je mogoče ovirana zaradi dejstva, da bodo odločbe tega organa ob neupoštevanju ostale v glavnem ugotovitevne narave, saj od inšpektorjev ne morejo zahtevati nadaljevanja preiskave. Medtem ko je izvajanje protidiskriminacijske zakonodaje še v povojih, pa so bile že izpostavljene neskladnosti, ki jih je med drugim izpostavil varuh človekovih pravic. Omejeno število pritožb in dozdejšnji pregon primerov ne kažeta nujno na odsotnost diskriminacije, ampak lahko le na omejeno ozaveščenost javnosti o razpoložljivih pravnih sredstvih in potrebi po krepitvi prizadevanj v tej smeri, vključno z izboljšanjem učinkovitosti usposabljanja oseb, ki so udeležene pri izvajanju nove zakonodaje.

² V mnenju se navaja pojem »nove narodne skupnosti«, ki se uporablja tudi v Deklaraciji državnega zbora. Glejte opombo 1.

³ Leta 2002 je pri popisu prebivalstva svojo nemško etnično pripadnost izkazalo 499 oseb, 1.628 pa jih je nemščino navedlo kot prvi jezik.

⁴ Osebe, ki pripadajo romski skupnosti, imajo dostop do posebnih individualnih in kolektivnih pravic, vendar pa je njihov obseg manjši kot pri italijanski in madžarski narodni skupnosti. Slovenija je sprejela celovite ukrepe in dosegla nekaj napredka zlasti na področju izobraževanja. Ovire kljub temu ostajajo in Romi se srečujejo s predsodki ter z diskriminacijo pri izobraževanju, zaposlovanju in na drugih področjih. Poleg tega se zdi, da sta pravni okvir in realnost razdvojeni. Dostop do pravic manjšin ovira neizvajanje Zakona o romski skupnosti iz leta 2007, kot na primer kaže pomanjkanje učinkovitega delovanja Sveta romske skupnosti. Poleg tega osebe, ki pripadajo romski ...

8. Od zadnjega mnenja se niso zgodile spremembe pri udeležbi predstavnikov Romov v izvoljenih organih in postopkih odločanja, razen pri volitvah vseh članov občinskih svetov in pri usposabljanju, ki so ga prejeli za učinkovitejše izvajanje svojih nalog. Razlikovanje med »avtohtonimi« in »neavtohtonimi«⁵ Romi še naprej vpliva na politično udeležbo romske skupnosti, saj nimajo zagotovljenega sedeža v občinskih svetih v vseh občinah, v katerih prebivajo. Podobno zaradi nespremenjenega Zakona o romski skupnosti iz leta 2007 več pomanjkljivosti še naprej vpliva na delovanje Sveta romske skupnosti. Zlasti ta organ ni predstavnik celotne skupnosti (razen občinskih svetnikov se članstvo financira iz osrednjega združenja) in ne velja za takega, ki bi odražal različna stališča te manjšine.

Presoja ukrepov za izvajanje dodatnih priporočil

⁵ Pojem avtohtone skupnosti ni opredeljen niti v ustavi niti v zakonodaji. V nekaj primerih se je Ustavno sodišče ukvarjalo s tem pojmom, vendar pa se je vzdržalo razlage (sodbi, št. U-I-283/94 in U-I-416/98-39, z dne 22. marca 2001). V zadnjem primeru se je Ustavno sodišče omejilo na obravnavo zadevne romske skupnosti kot avtohtone skupnosti, saj na tem ozemlju prebivajo že več stoletij.

9. Ukrepi za spodbujanje enakosti za Rome so se izvajali v okviru Nacionalnega programa ukrepov za Rome za obdobje 2010–2015. Zadevni ukrepi so prinesli nekaj napredka pri legalizaciji romskih naselij in zagotavljanju osnovnih storitev tem naseljem (konec leta 2013 so organi oblasti na osrednji ravni in lokalnih ravneh od 130 identificiranih neuradnih romskih naselij po državi, ki so bila razvrščena med nelegalna, legalizirali približno 55 % teh naselij in občine so že dokončale izboljšave na področju infrastrukture)⁶. Kljub temu pa zlasti v jugovzhodnem delu države nekatere romske skupnosti še naprej živijo v podstandardnih naseljih, ki nimajo dostopa do osnovnih dobrin, kot so: voda, elektrika in sanitarne storitve, občine pa se izogibajo svoji odgovornosti zagotavljanja trajnih rešitev. Napredek je bil dosežen tudi pri obiskovanju šol in uspešnosti romskih učencev, in sicer z usposabljanjem in zaposlitvijo 26 asistentov pri poučevanju v šolah; opazna pa so tudi prizadevanja za širitev obiskovanja predšolskih zavodov tudi na ravni naselij. Vseeno je udeležba med romskimi skupnostmi na splošno še nizka in upada po končani osnovni šoli ter je tudi zemljepisno neenotna. Tudi izobraževalni objekti v naseljih vzbujajo pomisleke, saj bi lahko spodbujali segregacijo. Ta problem priznava tudi vlada. Zato bi moralo biti njihovo ustanavljanje namenjeno le kot začasni ukrep, da se čim prej zagotovi vključevanje romskih otrok v splošni sistem vzgoje in izobraževanja.

10. V zadnjem času sta se zaradi dogodkov v mednarodnem okolju, kot so bili migracijski tokovi skozi zahodni Balkan v letu 2015, razširila sovražni govor in nestrpno razpravljanje o migrantih. Dejstvo, da so organi oblasti te tokove obravnavali predvsem skozi perspektivo varnosti, je prispevalo, da se migranti in begunci v slovenski družbi obravnavajo kot grožnja. To stališče je pripeljalo k dopuščanju izražanja resnih oblik sovražnega govora, zlasti v medmrežju. Sovražni govor je še naprej usmerjen v Rome, čeprav v bolj prefinjenih oblikah kot v preteklosti, in občasno tudi v narodne manjšine. Razvoj dogodkov je zaznala javna prijavna točka *Spletno oko*, ki je z anonimnimi prijavi prispevala k preprečevanju in omejevanju sovražnega govora ter drugih nezakonitih spletnih vsebin in vsebin spletnih medijev. Obstajajo nekateri ukrepi za spodbujanje medkulturnega dialoga prek medijev in na področju izobraževanja. Izdelana je zakonodaja za spremljanje medijev, tisk pa ima samoregulativni organ. Vseeno se kazenske določbe v povezavi s sovražnim govorom in kaznivimi dejanji zaradi sovraštva, vključno s kaznivimi dejanji, zagrešenimi prek medmrežja, na splošno redko izvajajo. Policija razišče redke primere in tožilci redko sprožijo kazenske postopke v povezavi z javnim spodbujanjem sovraštva.

11. Sprejet je bil politični okvir, usmerjen v krepitev uporabe manjšinskih jezikov, tj. italijanščine, madžarščine, romščine in jezikov drugih skupnosti, ustanovljene so bile medresorske delovne skupine, ki se ukvarjajo s spremljanjem izvajanja te politike. Kaže, da so se ukrepi, ki so bili do zdaj sprejeti za krepitev dvojezičnosti na samoupravnih območjih, bolj usmerili v notranje delovanje osrednje uprave kot pa v dejansko izboljšanje dvojezičnosti v lokalnih upravah. Kvalifikacije učiteljev za učenje v italijanskem in madžarskem jeziku so se krepile s posebnim usposabljanjem. Kljub temu pa predstavniki teh manjšin menijo, da so še mogoče izboljšave.

11. Ugotovitve po posameznih členih

⁶ Glejte Poročilo Evropske komisije proti rasizmu in nestrpnosti o Sloveniji, četrta faza spremljanja, sprejeto 17. junija 2014, CRI(2014)39, 106. odstavek, dostopno na <https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/Country-by-country/Slovenia/SVN-CbC-IV-2014-038-SLV.pdf>

3. člen Okvirne konvencije

Obseg uporabe na osebni ravni

12. Slovenija še naprej uporablja Okvirno konvencijo za varstvo narodnih manjšin, kot določa ustava (5., 11., 64. in 65. člen), ter nacionalno zakonodajo za osebe, ki pripadajo italijanski in madžarski narodni skupnosti ter tudi Romom. Kolektivne in individualne pravice manjšin za Italijane in Madžare se zagotavljajo na podlagi načela ozemeljskega varstva na etnično mešanih območjih ter jih imajo Italijani in Madžari nekoliko več kot Romi. Osebe, ki pripadajo drugim skupnostim, kot so nemško govoreča skupnost, vključno s kočevskimi Nemci, znanimi tudi kot Gottscheer, in nove narodne skupnosti (Albanci, Bošnjaki, Črnogorci, Hrvati, Makedonci in Srbi)⁷, imajo kot posamezniki ugodnosti tudi na podlagi ustavno zaščiteneh pravic (tj. pravica do izražanja narodne pripadnosti, pravica do uporabe lastnega jezika in pisave ter pravica do zbiranja in združevanja, 61. člen). Vse osebe, ki pripadajo manjšinam, imajo tudi pravna zaščito v splošnem okviru enakega obravnavanja, ki prepoveduje diskriminacijo, med drugim zaradi etnične pripadnosti.

13. Razlikovanje med avtohtonim in neavtohtonim, ki se še vedno uporablja v vseh skupnostih, običajno naj ne bi imelo vpliva na vladne politike, usmerjene v romsko manjšino, ki je kot etnična in prikrajšana skupina upravičena do vrste programov in ukrepov. Kljub temu Svetovalni odbor ponavlja, da sta skladno s pristopom, pri katerem se v povezavi z uporabo Okvirne konvencije obravnavajo njeni posamezni člani, za vse člane narodne manjšine pomembna sodelovanje in zastopanje na lokalni ravni (glejte 15. člen). Svetovalni odbor prav tako razume, da je skupnost Sintov, ki se sami ne uvrščajo med Rome, izrazila željo, da bi bila upravičena do pravic, zaščiteneh z Okvirno konvencijo. Svetovalni odbor pa ni bil obveščen o kakršnem koli napredku v tej smeri.

14. Svetovalni odbor z zadovoljstvom ugotavlja, da je dialog, ki se je začel v letu 2007 med predstavniki novih narodnih skupnosti in organi oblasti, med drugim pripeljal do tega, da je parlament v letu 2011 sprejel »Deklaracijo Republike Slovenije o položaju narodnih skupnosti pripadnikov narodov nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji«. Medtem ko v deklaraciji ni opredeljen nov pravni status teh skupnosti, pa je njen cilj bolj organizirano spodbujanje ohranjanja njihove kulture in identitete. Leta 2011 mu je sledila ustanovitev Sveta Vlade Republike Slovenije za vprašanja narodnih skupnosti pripadnikov narodov nekdanje SFRJ v okviru Ministrstva za kulturo kot svetovalnega organa za usklajevanje ukrepov za izboljšanje njihovega dostopa do pravic, zlasti na področjih kulture, medijev in jezika.

15. Svetovalni odbor pozdravlja ustanovitev tega sveta, prav tako pa razume tudi, da delo tega svetovalnega organa do zdaj ni prineslo konkretnih političnih ukrepov, svet pa je bil med letoma 2012 in 2015 v okviru varčevalnih ukrepov celo razpuščen (glejte tudi 15. člen). Organi oblasti pa so navedli, da si še naprej prizadevajo za dialog v tem okviru, in sicer z namenom ohranjanja in krepitev njihovih kulturnih in jezikovnih pravic (glejte 5. in 14. člen). Kljub temu so razlike med prednostnimi nalogami organov oblasti in predstavniki novih narodnih skupnosti, ki želijo dobiti uradno priznanje svojega manjšinskega položaja kot temeljni pogoj za nadaljnje sodelovanje, pripeljale do zastoja. V tem pogledu Svetovalni

⁷ Glejte deklaracijo državnega zbora, opomba pod nogo 1.

odbor spomni, da pri pregledovanju izvajanja Okvirne konvencije v državah pogodbenicah stalno spodbuja organe oblasti, da naj po posameznih členih obravnavajo, katere pravice bi morale biti dostopne komu, da se čim učinkovitejše izvajanje Okvirne konvencije zagotovi na podlagi dejstev in ne statusa.⁸ Pobude za ta namen, kot je študija, ki so jo slovenski organi naročili za boljše razumevanje položaja oseb, ki pripadajo eni izmed teh skupnosti, kot so srbsko, hrvaško in nemško govoreče skupnosti, ki so v državi prisotne že dolgo časa, bi morale biti ustrezno financirane in zaključene.⁹ Take naloge bodo organom in javnosti pomagale pridobiti znanje o novih narodnih skupnostih, saj se zdi, da je ozaveščenost o teh skupnostih kot sestavnem delu družbe precej omejena.

16. Nazadnje pa Svetovalni odbor ugotavlja, da je italijanska manjšina izrazila skrb glede izvajanja 12. člena Zakona o evidenci volilne pravice iz leta 2013.¹⁰ Ta manjšina meni, da lahko obveznost, da morajo komisije samoupravnih skupnosti slediti novemu postopku za registracijo v povezavi z dvojno pravico glasovanja, zlasti opredelitev meril, negativno vpliva na pravico do svobodnega samoodločanja.¹¹

Priporočila

17. Svetovalni odbor poziva organe, da naj še naprej zagotavljajo, da bodo lahko pripadniki romske manjšine uspešno uživali pravice, ki so zaščitene z Okvirno konvencijo, vključno v povezavi s predstavitvijo in sodelovanjem pri odločanju na lokalni ravni. Tudi s Sinti je treba začeti dialog, da se obravnava, kako jim zagotoviti dostop do pravic manjšin.

18. Organi oblasti bi si morali po posameznih členih prizadevati za konstruktiven dialog s predstavniki novih narodnih skupnosti in nemško govorečo etnično skupnostjo, da se poveča varstvo pravic oseb, ki pripadajo tem manjšinam in jih zagotavlja Okvirna konvencija.

Popis in zbiranje podatkov

19. Svetovalni odbor ugotavlja, da je Slovenija od leta 2011 izvedla več registrskih popisov.¹² Zbiranje podatkov o etnični pripadnosti tako ni mogoče

⁸ Glejte 4. tematski komentar o obsegu uporabe Okvirne konvencije za varstvo narodnih manjšin, (ACFC Thematic Commentary No. 4 on the scope of application of the Framework Convention for the Protection of National Minorities), 43. odst., dostopno na <https://Ani.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServ?ces/DisplayDCTMContent?documentId-09000>

⁹ Študijo o narodni/etnični vitalnosti pripadnikov srbske, hrvaške in nemške narodne skupnosti na območju njihovih zgodovinskih naselbin je leta 2008 začel izdelovati Inštitut za etnične študije, vendar pa zaradi pomanjkanja sredstev še ni bila končana.

¹⁰ Na podlagi odločbe Ustavnega sodišča o volilnih pravicah italijanske in madžarske manjšine (U-I-283/94) iz leta 1998 je bil v Zakonu o evidenci volilne pravice (Uradni list 98/13) uveden nov postopek za vpis novih posameznikov v evidence volilne pravice.

¹¹ Glejte opombo 8, 9. odst. in naprej.

¹² Na podlagi podatkov o zadnjem tradicionalnem popisu, ki je bil izveden leta 2002, je prebivalstvo sestavljalo 83 % etničnih Slovencev (1.631.363), 1,98 % Srbov (38.964), 1,81 % Hrvatov (35.642), 1,10 % Bošnjakov (21.542), 0,11 % Italijanov (2.258), 0,32 % Madžarov (6.243) in 0,17 % Romov (3.246). Približno 200.000 ljudi se je opredelilo kot »drugo«, »ne vem«, »neodločen« ali pa niso želeli odgovoriti. Sogovorniki Svetovalnega odbora ocenjujejo, da romsko prebivalstvo šteje približno 12.000 ljudi (0,5 % celotnega prebivalstva).

zaradi dejstva, da registri skladno z veljavno zakonodajo o varstvu osebnih podatkov, ki prepoveduje beleženje narodne ali etnične pripadnosti, ne vsebujejo informacij o etnični pripadnosti.¹³ Podobno je bilo zbiranje podatkov o etnični pripadnosti ob registraciji prebivališča, ki je bilo neobvezno, v letu 2016 odpravljeno, ker naj ne bi odražalo pravih razmer zaradi nenaklonjenosti oseb, ki pripadajo narodnim manjšinam, k izkazovanju etnične pripadnosti. Svetovalni odbor je bil obvešččen, da obstajajo primeri zbirk podatkov v raziskovalnih projektih in študijah, vendar pa je več sogovornikov navedlo, da so redko ustrezno financirani, zlasti dolgoročno.¹⁴ Tako je zbiranje razčlenjenih podatkov o osebah, ki pripadajo narodnim manjšinam, pomanjkljivo. Ta položaj ovira prizadevanja za učinkovito prepoznavanje skupin prebivalcev, ki trpijo neposredno ali posredno diskriminacijo, in za opredelitev ustreznega oblikovanja politike, ki temelji na dokazih, da se jim zagotovi dostop do pravic na nacionalni, regionalni in na lokalni ravni. Svetovalni odbor meni, da je temeljito razumevanje specifičnih izzivov, s katerimi se srečujejo člani različnih skupin in ki temelji na razčlenjenih podatkih o enakosti, ki se zbirajo v tesnem posvetovanju s predstavniki samih skupin, nepogrešljivo pri zagotavljanju uspešnosti pozitivnih ukrepov.

Priporočilo

20. Svetovalni odbor spodbuja organe, da naj opredelijo in uporabljajo alternativne načine zbiranja razčlenjenih anonimnih podatkov o položaju oseb, ki pripadajo manjšinam, vključno s tematskimi poročili in z anketami, da se omogočita sprejetje in izvajanje politik za njihovo varstvo, ki temeljijo na dokazih.

4. člen Okvirne konvencije

Pravni in institucionalni okvir za varstvo pred diskriminacijo oseb, ki pripadajo narodnim manjšinam

21. Pravno varstvo pravic oseb, ki pripadajo italijanski in madžarski narodni skupnosti, še naprej zagotavljajo Ustava ter ustrezni zakonodajni in upravni akti.¹⁵ Ureditve glede neodvisnosti italijanske in madžarske narodne manjšine jim omogočajo sodelovanje pri izvajanju pravnega okvira v povezavi z odločanjem in upravljanjem javnih zadev (kultura, izobraževanje, jezik in mediji). Varstvo manjšin je na etnično mešanih območjih organizirano z ustvarjanjem samoupravnih narodnih skupnosti na občinski ravni in za skupnost kot tako, ki so pravni subjekti s političnimi in predstavnimi funkcijami, ki jih ureja izvoljeni svet.¹⁶ Zunaj etnično mešanih območij pa imajo osebe, ki pripadajo tem manjšinam, le nekatere omejene pravice, to je pravico do vpisa v posebno evidenco volilne pravice

¹³ Zakon o varstvu osebnih podatkov, Uradni list Republike Slovenije, št. 94/07.

¹⁴ V letu 2014 sta Inštitut za etnične študije in madžarska samoupravna narodna skupnost Pomurja izvedla študijo za zbiranje podatkov o etnični, kulturni in o jezikovni raznolikosti na etnično mešanem območju Pomurja, vendar pa navedena študija ni bila nikoli končana.

¹⁵ Ustrezne določbe iz Ustave so 5., 11. in 64. člen. Podrobni seznam veljavne zakonodaje je dostopen na: http://www.un.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/pravni_predpisi_italijanska_in_madzarska_narodna_skupnost/

¹⁶ Glejte Zakon o samoupravnih narodnih skupnostih. Trenutno je pet madžarskih občinskih samoupravnih skupnosti in štiri italijanske v občinah Lendava/Lendva, Salonvi, Hodoš, Moravske Toplice ter Dobrovnik in Koper/Capodistria, Izola/Isola, Piran/Pirano, Ankaran/Ancarano. Lokalne skupnosti na državni ravni zastopa osrednja samoupravna skupnost, katere svet sestavljajo izbrani lokalno izvoljeni občinski svetniki samoupravne skupnosti.

za izvolitev ustreznega predstavnika narodne manjšine v državnem zboru in tudi pravico do izobraževanja v lastnem jeziku (pri čemer se razredi odprejo ob najmanj petih otrocih na podlagi zahteve staršev). Vprašanja narodnih manjšin so v pristojnosti več ministrstev, ki jih koordinira Urad Vlade Republike Slovenije za narodnosti, ki je bil zaradi varčevalnih ukrepov v letih 2012–2013 razpuščen kot del širše institucionalne reforme.

22. Z nekaterimi izjemami glede dvojezičnosti, zlasti na področju izobraževanja, pa Svetovalni odbor meni, da izvajanje tega obsežnega pravnega okvira ni v celoti zadovoljivo pri nobeni izmed obeh narodnih manjšin, namreč v povezavi z mediji v jezikih manjšin, uporabo jezika v javnih prostorih na lokalni ravni, kakovosti ponujene izobrazbe v jeziku manjšine in vplivom mnenja predstavnikov manjšine v procesu odločanja, zlasti na osrednji ravni (za podrobnosti glejte 9., 10., 14. in 15. člen).¹⁷ Več dejavnikov je na splošno prepoznanih kot takih, ki preprečujejo ustrezno uporabo zakonodaje, med drugim vključno s pomanjkanjem ustreznega financiranja, širjenja ozaveščenosti o dolgoročni prisotnosti manjšin v družbi kot celoti ter tudi z dojemanjem večine, da se z narodnimi manjšinami že zdaj dovolj dobro ravna.

23. Kot del rešitve so organi oblasti in predstavniki manjšin navedli, da je v pripravi dodatna zakonodaja. Poteka razprava o predlogu za splošni zakon glede italijanske in madžarske manjšine s temi manjšinskimi skupnostmi, da bi se okrepil zdajšnji pristop, med drugim v povezavi s financiranjem, z udeležbo na lokalni ravni in s sodelovanjem z občinami, z dostopom do medijev ter volilnimi pravicami. Hkrati so se pristojno ministrstvo in manjšine med drugim dogovorili za spremembe zakonodaje na področju izobraževanja (zakona o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja), da se med drugim ustanovi urad, ki se ukvarja z narodnimi manjšinami v okviru nacionalnega inštituta za izobraževanje, da se razširijo pravice manjšin na višje strokovno izobraževanje in izobraževanje za otroke s posebnimi potrebami, da se jim ponudi možnost za vpis otrok v šole z italijanskim jezikom kot jezikom izobraževanja ali v dvojezičnih šolah, tudi če prebivajo zunaj šolskega okoliša. Svetovalni odbor kljub temu ugotavlja, da bi lahko ustrezno izvajanje že obstoječega okvira brez zmanjšanja vloge nadaljnje zakonodaje za krepitev varstva pravic oseb, ki pripadajo narodnim manjšinam, zmanjšalo potrebo po dolgotrajnih posvetovanjih in nadaljnjem zakonodajnem procesu, ki zdaj zavirajo možnost, da bi posamezniki, ki pripadajo narodnim manjšinam, lahko učinkovito uživali pravice.

24. Medtem ko so priznali pomen Zakona o romski skupnosti iz leta 2007 za povečanje pravic oseb, ki pripadajo romski skupnosti, pa je več sogovornikov Svetovalnega odbora (parlamentarci, neodvisni organi, predstavniki manjšin in civilna družba) menilo, da ta zakon pomanjkljivo zagotavlja popolno varstvo romski skupnosti in da je njegovo izvajanje še vedno problematično. Ne glede na razširjeno priznavanje nekaterih pomanjkljivosti, kot je slabša uspešnost pri reševanju nezadostnih bivanjskih razmer nekaterih romskih skupnosti ali pa sestave sveta romske skupnosti (glejte 15. člen), pa so organi oblasti izvedli premalo konkretnih ukrepov za spremembo zakona.

¹⁷ Za italijansko skupnost glejte poročilo, ki sta ga predložila *Unione Italiana* in *Can Costiera*, italijanska narodna skupnost v Sloveniji, Izvajanje »Okvirne konvencije za varstvo narodnih manjšin« v Sloveniji, 22. april 2017.

Med obiskom je bil Svetovalni odbor obveščen o predlogu zakona, ki ga je predstavila opozicija in ki se obravnava v parlamentu, med drugim za razjasnitev nalog občin glede bivalnih razmer ter sestave Sveta romske skupnosti.¹⁸ Vlada pa je predlog brez razprave že zavrnila, in sicer je navedla razlog, da pripravlja lastni osnutek zakona, ki ga usklajuje s strokovnjaki in predstavniki romske skupnosti. Za ta namen je vlada ustanovila posebno delovno skupino za pripravo osnutka zakona, vendar pa Svetovalni odbor iz pogovorov s sogovorniki razume, da ta delovna skupina ni uspela ustrezno vključiti niti strokovnjakov niti predstavnikov romske skupnosti.¹⁹

Priporočilo

25. Svetovalni odbor poziva organe oblasti, da naj še naprej zagotavljajo, da se obstoječi pravni okvir za varstvo narodnih manjšin ustrezno izvaja ob posvetovanju s predstavniki manjšin, in tudi, da se hitro sprejme nova zakonodaja ali spremembe zdajšnjega zakonodajnega okvira, če je to potrebno, zlasti glede Zakona o romski skupnosti iz leta 2007.

Pravni in institucionalni okviri za spodbujanje enake obravnave

26. Zakon o varstvu pred diskriminacijo iz leta 2016 je bil sprejet zaradi krepitve celovitega pristopa do urejanja varstva pred diskriminacijo, med drugim z uvedbo novih skupin za diskriminacijo, novih oblik diskriminacije, kot je večkratna diskriminacija, in z obveznostjo zbiranja podatkov o diskriminaciji.²⁰ Prav tako bi moral odpraviti pomanjkljivosti prejšnje zakonodaje, zlasti glede neučinkovitosti mehanizma za zaščito, ki ga ta zagotavlja, tj. zagovornik načela enakosti.²¹ Diskriminacija je še naprej prepovedana, med drugim na podlagi rasne ali etnične pripadnosti, zakon pa zajema dostop do zaposlitve, samozaposlitve in poklica, socialno varstvo, socialno varnost ter zdravstvo, socialne ugodnosti, izobraževanje in nastanitev. Svetovalni odbor pozdravlja dejstvo, da nova zakonodaja krepi vlogo in neodvisnost organa za enakost prek nove organizacijske strukture, novih pristojnosti, pregledanega postopka imenovanja in dodelitve dodatnih virov.²² Žrtve diskriminacije lahko brezplačno vložijo pritožbo pri zagovorniku načela enakosti, ki je zdaj dobil preiskovalna pooblastila in

¹⁸ Dostopno na www.dz:

[r\\$.slAvPs/portai/Home/delQDZ/zakQ\)todaia/izbfanZakonAkt?uid^C89CFB60A322P166C12580D1003A4324&db=nr e 2ak&mandat=V>|](http://www.dz.gov.si/si/AvPs/portai/Home/delQDZ/zakQ)todaia/izbfanZakonAkt?uid^C89CFB60A322P166C12580D1003A4324&db=nr e 2ak&mandat=V>|)

¹⁹ Mnenje Vlade Republike Slovenije o osnutku Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o romski skupnosti, 30. marec 2017.

²⁰ Zakon o varstvu pred diskriminacijo (Uradni list 33/16), ki je bil sprejet 21. aprila 2016, dostopen na <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7273>. Za analizo glejte [htiO:/Awww.ecni3litvlaw.eu/dovvn}oads/3836-stovenia-new-protection-from-discrimination-act-adopted-pdf'66- kb](http://www.ecni3litvlaw.eu/dovvn}oads/3836-stovenia-new-protection-from-discrimination-act-adopted-pdf'66- kb)

²¹ Glejte poročilo Zagovornika načela enakosti iz leta 2011, dostopno na <http://www.zagovornik.gov.si/si/informacije/letna-porocila/lp-2011/index.html>, in letno poročilo varuha človekovih pravic 2014, str. 40, dostopno na http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/lp/LP_2014 - SLO - dvostr - web.pdf

²² Proračun Zagovornika načela enakosti za leto 2017 znaša 200.000 EUR (od tega je 130.000 EUR namenjenih za kadre), za leto 2018 pa 180.000 EUR.

pristojnosti za izdajanje odločb o prenehanju diskriminacije ter sprejetju ukrepov. Ob neupoštevanju odločbe lahko zagovornik zadevo predloži inšpekcijskim organom, vendar pa zagovornik ne more naložiti glob ali sankcij in prav tako ne more zagotoviti nadomestila. Poleg tega lahko zagovornik objavlja neodvisna poročila in priporočila, spremlja spoštovanje zakonodaje in sproži ustavni pregled zakonov, ki so domnevno diskriminatorni, ter zagotovi pomoč žrtvam diskriminacije in jih zastopa.

27. Svetovalni odbor ugotavlja, da je tudi varuh človekovih pravic že opozoril na neskladnosti, čeprav je protidiskriminacijska zakonodaja še na začetni stopnji²³, in sodna praksa, s katero se zakonodaja uveljavlja, je še vedno nezadostna, kar kaže na stalno pomanjkanje ozaveščenosti o novi zakonodaji. V povezavi z reformo Zagovornika načela enakosti Svetovalni odbor pozdravlja dejstvo, da je ta organ konec leta 2016 začel delovati bolj neodvisno. Kljub temu je novoimenovani zagovornik (november 2016) Svetovalni odbor obvestil, da še ne more imeti pomembne vloge, po njegovem mnenju med drugim zaradi pomanjkanja zadostnih pristojnosti ter ustreznih kadrovskih in finančnih virov. Svetovalni odbor pa ugotavlja, da uspešnost novega mandata zagovornika mogoče ovira dejstvo, da bodo njegove odločbe ob neupoštevanju ostale v glavnem ugotovitvene narave, saj od inšpektoratov ne morejo zahtevati nadaljevanja preiskave. Svetovalni odbor prav tako zelo skrbi, da je trenutno 300 primerov sodnih zaostankov, podedovanih od predhodnika, in 75 novih primerov, ki se ukvarjajo predvsem z diskriminacijo zaradi spola, invalidnosti in etnične pripadnosti, prav tako pa je bil obveščen, da novi zagovornik do njegovega obiska ni obravnaval še nobenega primera.

28. Urad varuha človekovih pravic se še naprej ukvarja s spoštovanjem človekovih pravic oseb, ki pripadajo narodnim manjšinam. Obravnaval je priporočila vlade o vprašanih, kot je dostop do vode za Rome, in po uradni dolžnosti je sprožil preiskavo v povezavi s spoštovanjem dvojezičnosti v upravah na etnično mešanih območjih.²⁴ Varuh človekovih pravic pa je obvestil Svetovalni odbor, da se število pritožb o diskriminaciji na podlagi narodne ali etnične pripadnosti proti vladnim organom ali organom, povezanim z vlado, zmanjšuje (s 33 v letu 2014 na 24 v letu 2015 od povprečnih 75 primerov vsako leto)²⁵, v glavnem pa so pritožbe povezane z romsko skupnostjo. Pobude mestne hiše za ozaveščanje, ki jih je začel Urad varuha človekovih pravic v italijanski in madžarski skupnosti, niso prinesle rezultatov v smislu sodelovanja ciljnih skupin. Nazadnje pa je varuh človekovih pravic izrazil mnenje, da organi oblasti počasi napredujejo pri izvajanju priporočil in da je v povezavi z romskimi vprašanji tako zaradi pomanjkanja njihove politične volje, da bi poiskali rešitve. Ustanova svoje delovanje nadgrajuje tudi skladno s pariškimi načeli.

²³ Za primere neskladnosti, povezane s pravnimi sredstvi in z zastopanjem, pa tudi v povezavi z odsotnostjo strategije in akcijskega načrta o enakosti glejte poročilo Evropske komisije, European network of legal experts in gender equality and non-discrimination, Country Report Slovenia, 2016, ki je dostopno na <http://www.equalitylaw.eu/downloads/3742-slovenia-country-report-non-discrimination-2016-pdf-1-37-mb>

²⁴ Letno poročilo varuha človekovih pravic 2015, str. 38, dostopno na http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/lp/LP2015_VARUH.pdf.

²⁵ Ibid., str. 35.

29. Svetovalni odbor ugotavlja, da odsotnost pritožb, povezanih z etnično diskriminacijo, ne kaže nujno na odsotnost skrbi, ampak lahko kaže tudi na to, da javnost ne pozna dostopnih pravnih sredstev, in na mogočo potrebo po usposabljanju oseb, ki so udeležene pri izvajanju ustrezne zakonodaje. Prav tako ugotavlja, da priporočila varuha človekovih pravic niso pravno zavezujoča in da ta ustanova ne more uveljavljati sankcij.

Priporočila

30. Svetovalni odbor poziva organe oblasti, da naj nemudoma zagotovijo učinkovito izvajanje zakonodaje proti diskriminaciji in ustrezno delovanje Zagovornika načela enakosti z zagotavljanjem ustreznih pristojnosti tej instituciji ter potrebnih kadrovskih in finančnih virov za opravljanje mandata.

31. Organi bi morali varuha človekovih pravic podpreti tudi s pobudami za ozaveščanje oseb, ki pripadajo narodnim manjšinam in skupnostim, ter učinkovito nadaljnje spremljanje priporočil tega organa.

Ukrepi za spodbujanje celotne in učinkovite enakosti za osebe, ki pripadajo narodnim manjšinam

32. V okviru Nacionalnega programa ukrepov za Rome za obdobje 2010–2015 so bili sprejeti celoviti ukrepi za izboljšanje enakosti Romov (v nadaljnjem besedilu Nacionalni program 2010–2015),²⁶ ki je del Okvira EU za nacionalne strategije vključevanja Romov do leta 2020.²⁷ S temi ukrepi je bilo doseženega nekaj napredka v povezavi z legalizacijo naselij in dostopom do izobraževanja (glejte 12. člen). Svetovalni odbor ugotavlja, da je bil novi Nacionalni program ukrepov za Rome za obdobje 2017–2021 sprejet 25. maja 2017.²⁸ Posvetovanje s predstavniki manjšin je bilo izvedeno v okviru Sveta romske skupnosti. Ta novi program zagotavlja konkretne ukrepe za izboljšanje položaja romske skupnosti na vseh področjih življenja in okrepitev vključevanja v družbo ter medsebojnega razumevanja z večinskim prebivalstvom.

33. Svetovalni odbor kljub temu ugotavlja, da je vlada ocenila dosežen napredek kot stabilen, vendar počasen, in da je priznala potrebo po povečanju sodelovanja z večino, da se dosežejo konkretni rezultati. Varuh človekovih pravic je prav tako menil, da se pogoji za vključevanje Romov izboljšujejo prepočasi in da na nekaterih področjih celo nazadujejo ali se poslabšujejo, zlasti v povezavi z reševanjem problema neformalnih naselij.²⁹ Civilna družba meni, da pomanjkanje zbirke podatkov o Romih in odsotnost celovite strategije za reševanje diskriminacije preprečujeta konkreten napredek.³⁰ Predstavniki Romov so navedli, da po državi Romi še naprej trpijo zaradi predsodkov, diskriminacije in socialne izključenosti. Poleg tega pa je, medtem ko velja, da je položaj na severu države na splošno boljši, vključno z bivanjskimi pogoji, Svetovalni odbor ugotovil, da se Romi na nekaterih območjih, kot je Dolenjska, še vedno srečujejo s hudo diskriminacijo pri dostopu do nastanitve in ustreznih bivalnih pogojev.

²⁶ Dostopno na

http://www.un.gov.si/fileadmin/un.gov.si/pageuploads/Program_ukrep
http://ec.europa.eu/justice/discrimination/roma-integration/slovenia/national-strategy/national_sl.htm

²⁸ Dostopno na http://www.un.gov.si/fileadmin/un.gov.si/pageuploads/NPUR_2017_2021.pdf

²⁹ Glejte opombo 24.

³⁰ Ustne informacije, ki jih je Svetovalnemu odboru med obiskom zagotovil Amnesty International Slovenija.

34. Med obiskom naselij v občinah Grosuplje in Ribnica je bil Svetovalni odbor zlasti zaskrbljen, da bodo Romi še naprej živeli v neformalnih, podstandardnih naseljih, ki nimajo dostopa do osnovnih javnih storitev, kot so: vodna, električna in komunalna ureditev, ter so izolirana od preostale družbe.³¹ Ta naselja so zaradi vprašanja lastništva ali dovoljenja za uporabo zemljišča običajno nastajala neurejeno in jih organi oblasti obravnavajo kot nezakonita. Pogosto se nahajajo na zemljiščih, namenjenih za kmetijsko in industrijsko rabo, ne pa za stanovanjsko rabo. Zaradi tega primanjkuje varnosti pravice do posesti in dostopa do osnovnih storitev, ki so odvisne od lastništva zemljišča ter posesti gradbenih dovoljenj. Breme reševanja vprašanja romskih naselij, ki je z neodvisnostjo in s procesom privatizacije postalo še hujše, je nazadnje na plečih občin, ki so odgovorne za prostorsko načrtovanje in zagotavljanje javnih služb. Svetovalni odbor ugotavlja, da je bilo izboljšanje stanovanjskih razmer Romov prva prednostna naloga Nacionalnega programa 2010–2015 in da so bile pripravljene smernice za prostorsko načrtovanje romskih naselij naslovljene na občine. Pozdravlja tudi dejstvo, da je bilo konec leta 2013 od 130 nezakonitih romskih naselij, ugotovljenih po državi, legaliziranih približno 55 %³², občine pa so že končale izboljšave njihove komunalne infrastrukture, zlasti v Prekmurju, ki se podpirajo s finančnimi pobudami osrednje vlade.

35. Svetovalni odbor pa je tudi resno zaskrbljen ob spoznanju, da v drugih naseljih, zlasti na Dolenjskem, napredek glede dostopa do osnovnih storitev ovira odnos nekaterih lokalnih organov, ki niso pripravljeni sodelovati pri legalizaciji naselij, ki se nahajajo na občinskih zemljiščih, kar je temeljni pogoj za dolgoročno izboljšanje položaja.³³ Več sogovornikov in neodvisnih organov je prav tako menilo, da se pomanjkanje politične volje županov in večinskih skupin v občinskih svetih ne obravnava z zadostno politično pripravljenostjo na osrednji ravni, da bi se pomagalo urediti vprašanje z zagotovitvijo konkretne pomoči občinam, tj. finančne ali drugačne.³⁴

36. Svetovalni odbor ugotavlja, da je vlada maja 2017 vzpostavila novo medresorno delovno skupino, ki je zadolžena za analizo in zagotovitev akcijskega načrta za obravnavo in izboljšanje življenjskih pogojev Romov. Druga delovna skupina bo obravnavala dostop do pitne vode kot posledico vključitve pravice do pitne vode v ustavo, vključno z romskimi naselji. Po poročilu varuha človekovih pravic pa obstoječi pravni okvir (5. člen Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji) zagotavlja osrednjim organom oblasti pristojnost za posredovanje, če lokalni politiki zaradi različnih razlogov ostanejo neaktivni.³⁵ En tak primer je bil, da so osrednji organi skladno s priporočilom varuha človekovih pravic zagotovili začasno rešitev

³¹ Po podatkih Amnesty International je približno tretjina od ocenjenih 12.000 Romov v jugovzhodnem delu države; glejte AI Slovenia, Submission to the UN Committee on the Elimination of Racial Discrimination, 88th session, 2015, dostopno na <https://www.amnesty.org/en/documents/eur68/2899/2015/en/>

³² Poročilo Evropske komisije proti rasizmu in nestrpnosti o Sloveniji, četrta faza spremljanja, 106. odst. in naprej.

³³ Občina Škocjan je lastnica dela ozemlja, na katerem je naselje Dobruška vas, ki še ni legalizirano; ustne informacije, ki jih je Svetovalnemu odboru med obiskom zagotovil Amnesty International Slovenija.

³⁴ Glejte tudi izjavo za javnost Komisarja za človekove pravice Sveta Evrope o Sloveniji, 2017, dostopno na [https://Avc\(l.coe.int/ViewDoc.isp?o=&id=24S5503&Site-DC&63ckCoiorInternet=F5CA75&BackColorIntranet^A F5CA 75&B3ckColorLogfied-A0BACE&dlrect=true](https://Avc(l.coe.int/ViewDoc.isp?o=&id=24S5503&Site-DC&63ckCoiorInternet=F5CA75&BackColorIntranet^A F5CA 75&B3ckColorLogfied-A0BACE&dlrect=true)

³⁵ Glejte opombo 24, str. 38. Tretji odstavek 5. člena Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji določa: »Vlada lahko sama sprejme odločitev iz prejšnjega odstavka in druge potrebne ukrepe za ureditev razmer v primeru, ko pravna in komunalna neurejenost romskih naselij v samoupravni lokalni skupnosti privede do hujšega ogrožanja zdravja, dalj časa trajajočega motenja javnega reda in miru ali trajnega ogrožanja okolja.«

za dostop do vode (plastični rezervoar) v naselju v občini Škocjan, ta pa se je kot rešitev izkazal neučinkovit, ker je voda pozimi zmrznila, poleti pa se je segrela. Trenutno se pred Evropskim sodiščem za človekove odloča o zadevi v povezavi z dostopom do osnovnih storitev, ki so jo sprožile romske družine.³⁵

Priporočilo

37. Svetovalni odbor poziva organe oblasti, da naj povečajo prizadevanja, vključno prek pobud ali drugih zakonodajnih ali političnih ukrepov, da se v posvetu z manjšino zagotovi varnost pravice do posesti za Rome, ki živijo v neuradnih naseljih, vključno z njihovo legalizacijo, če je to mogoče, pa tudi z zagotavljanjem ustreznih življenjskih pogojev in učinkovitega dostopa do osnovnih storitev in infrastrukture. Organi bi morali v okviru veljavnega zakonodajnega okvira učinkovito spremljati tudi, ali občine izpolnjujejo svoje dolžnosti. Če je treba, bi morali osrednji organi posredovati, kadar so občine neaktivne.

5. člen Okvirne konvencije

Podpora za ohranjanje in razvoj identitet in kultur narodnih manjšin

38. Nacionalni program za kulturo 2014–2017 ponovno podpira kulturno raznolikost in programiranje ustavno priznanih manjšin, in sicer italijanske, madžarske in romske manjšine, pa tudi drugih skupin, kot so nemško govoreča etnična skupnost in nove narodne skupnosti. Javni sklad za kulturne dejavnosti na letni ravni organizira tudi pozive za financiranje vseh manjšin, vključno s podporo izvirne države; projekte izbira komisija strokovnjakov v posvetovanju z različnimi skupinami (na primer: pri romskih projektih je vključen Svet romske skupnosti). Romska združenja organizirajo kulturne projekte, da bi predstavila romsko identiteto in kulturo v izobraževalnih ustanovah ter da bi javnost ozaveštila o tej manjšini in njeni kulturi. Med letoma 2012 in 2016 je bilo odobrenih 336 romskih kulturnih projektov.³⁶ Cilj ustanovitve Romskega akademskega kluba, ki združuje romske univerzitetne študente in mlade strokovnjake, je ustvarjanje tesnejših stikov z romsko mladino.

³⁶ Državno poročilo, Priloga 2.

¹ Formulacija, ki jo uporablja Državni zbor Republike Slovenije v povezavi s položajem narodnih skupnosti oseb, ki pripadajo narodom nekdanje SFRJ, v Republiki Sloveniji, sprejet ...

⁴ Na podlagi informacij, ki so jih zagotovili predstavniki manjšin, so Gottscheer ali Nemci Gottschee nemški naseljenci kočevske regije v Sloveniji.

³⁶ Vlogi, št. 24816/14 in 25140/14, *Branko HUDOROVIČ in Aleks HUDOROVIČ proti Slovenji* ter *Ljubo NOVAK in drugi proti Sloveniji*, dostopni na <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22hudorovic%22%2C%22itemid%22:%5B%22001-154290%22%5D%7D>